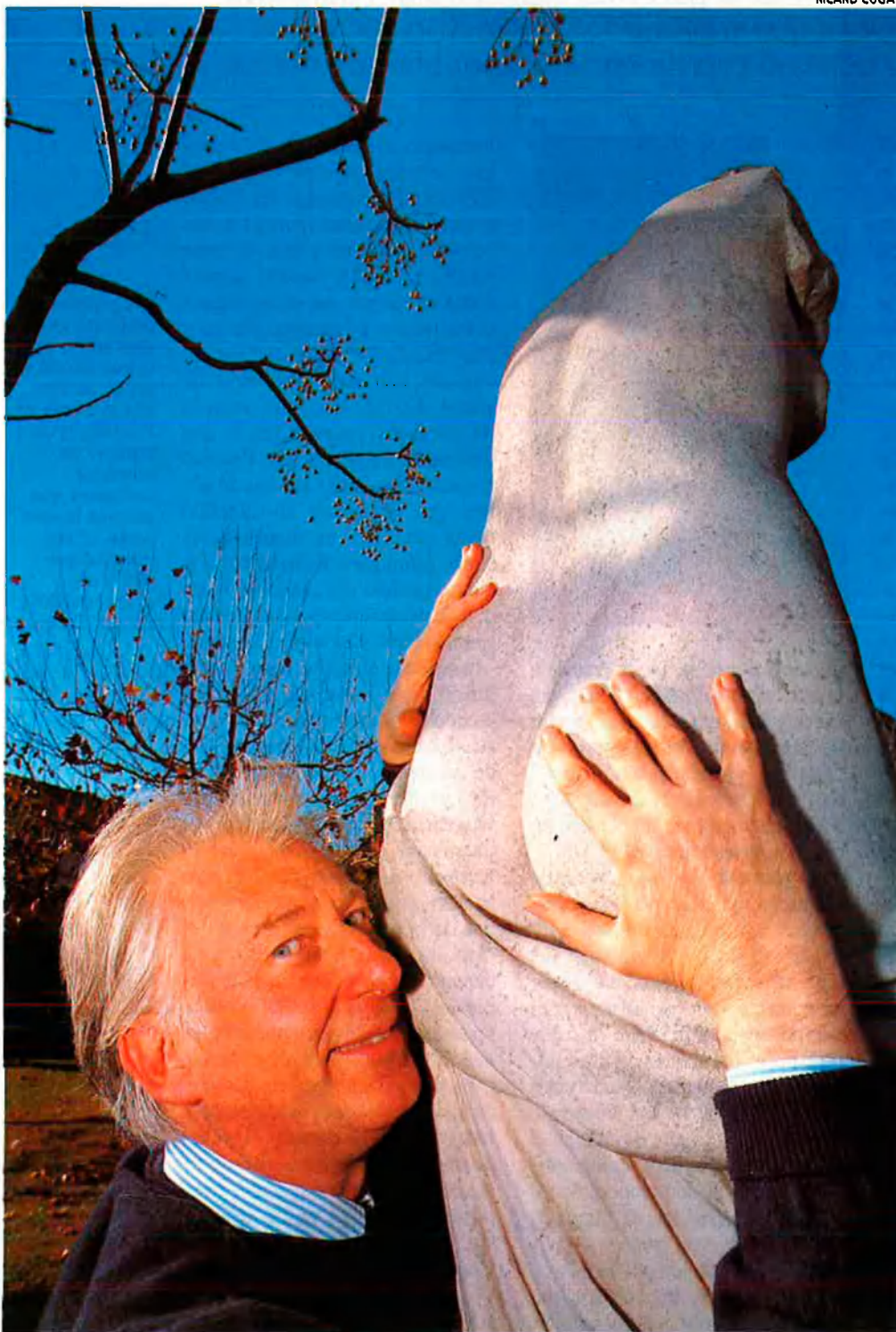

"La manipulació de la realitat és important"

RICARD CUGAT

Els Joglars celebren els trenta-cinc anys, i el mes de febrer en farà vint que Albert Boadella va protagonitzar una fuga històrica. Estava empresonat a l'espera d'un consell de guerra per 'La torna', i va aconseguir burlar la justícia militar escapant-se de l'Hospital Clínic de Barcelona. El director de la companyia parla per a EL TEMPS de l'experiència de tots aquests anys i ofereix la seva visió del teatre català actual i de la situació general del país.

Senyor Boadella, com va idear el pla de fuga? —Jo volia tocar el dos com fos. Era un instint imprescindible. A través dels advocats em passaven ampolletes de sang que es treia la meua dona, jo me les bevia i després les vomitava davant els funcionaris. Això motivava uns informes catastròfics sobre el meu estat de salut. El metge militar no es va arriscar. Va pensar que tenia una gastritis per stress, cosa molt difícilment detectable, i van autoritzar el meu trasllat a l'Hospital Clínic. A partir d'aquí la situació se'm feia una mica més senzilla. Vaig tenir dos mesos per guanyar-me la confiança dels policies que em vigilaven. Els vaig convèncer que no tenia cap intenció de fugar-me, i aquest va ser el seu error, van oblidar certes mesures de seguretat.

—La gent que hi havia al seu voltant, tant a dins com a fora, com van reaccionar a la fuga?

—De dues maneres molt diferents. En aquelles èpoques hi havia una certa tradició, especialment al voltant del partit comunista, segons la qual era necessari de prosseguir a la presó per mantenir el martirologi, el símbol. Que un desgraciat de saltimbanqui es fugués i prengués el pèl a l'exèrcit espanyol era una cosa celebrada pel conjunt de la ciutadania; per ells, la gent d'una certa militància, no. Creien que jo m'havia de mantenir allà com a símbol de la llibertat d'expressió. Jo no ho entès mai. Va haver-hi una certa intel·lectualitat que va reaccionar contra la meua fuga i van crear una llegenda negra sobre mi que va durar anys.

—De totes maneres, volgués o no, es va convertir en el símbol de la llibertat d'expressió.

—M'ha passat com al Charlot, a *Temps moderns*. En unes vagues industrials ell va darrere una camioneta que perd la bandereta vermella d'excés de càrrega. L'agita per tornar-la, es gira, i veu que darrere seu hi ha una manifestació obrera, i l'enganxen. A mi, m'ha passat igual.

—Han passat vint anys. La situació ha variat considerablement. Què en pensa, del teatre que es fa avui?

—Ens hem trobat amb la paradoxa de tenir una constitució que ho permet tot, o molt, des del punt de vista de llibertat d'expressió, però que no se'n fa ús. Quan les lleis eren repressives hi havia més desig de transgressió. El teatre dels nostres dies es dedica a la metafísica, a les comedietes i als musicals. I de tant en tant a alguna cosa dels clàssics. On és el teatre sobre totes les coses que han passat en aquest país? On és el cinema sobre el cas GAL, sobre Mario Conde, o De la Rosa... Els americans ja tindrien una dotzena de pel·lícules. On és tot això? No existeix, simplement, per obtenir les garanties de poder subsistir.

“El teatre dels nostres dies es dedica a la metafísica, a les comedietes i als musicals. I de tant en tant als clàssics. On és el teatre sobre les coses que passen al país? No existeix, simplement, per garantir la subsistència.”

—L'operació Flotats va venir després d'Operació Ubú. Creu que va ser una reacció?

—Sí. I no solament jo. El malaguanyat Fabià Puigserver sempre em deia: “No et queixis del Flotats, perquè tu n'ets el responsable”. L'operació Flotats es fa contra un tipus de teatre. Nosaltres érem capdavanters perquè fèiem una obra que disparava directament contra la presidència de la Generalitat. Darrere nostre hi havia uns grups que podien optar a aquesta actitud. Per tant, porten un teatre amb tota una altra estructura, un teatre seriós, de virtuts transcendents, un teatre del verb... Nosaltres també parlàvem, però no devíem fer verbs... La paraula més exacta seria que no es fiaven del tipus de teatre que es podia fer a Catalunya.

—Què va significar Operació Ubú per a la classe política en general?

—Un trauma, tant per als uns com per als altres. Es va veure la trans-

gressió del teatre dintre la societat catalana. Fins aleshores havíem entès que el teatre s'enfrontava a la dictadura, als americans, etc. Que el teatre s'enfrontés contra la nostra pròpia societat i d'una manera tan directa i tan cruel... Es va veure que era una arma perillosa que s'havia de neutralitzar. I així es va fer. I així ha servit. L'únic fracàs de l'operació Flotats és que nosaltres hem continuat funcionant amb tanta o més audiència que en aquella època. I com nosaltres, més gent.

—A l'estrena de *La increïble història del Dr Floit i Mr Pla al Romea* hi havia la plana major dels socialistes, també el conseller Pujals... Feia l'efecte que alguna cosa es coïa. Pocs dies després Flotats va ser “desistit”. Quina és la seva anàlisi d'aquells dies?

“L'únic fracàs de l'operació Flotats és que nosaltres hem continuat funcionant amb tanta o més audiència que en aquella època. I com nosaltres, més gent.”

"El desastre és que amb la Ciutat del Teatre i el TNC, l'Ajuntament de Barcelona i la Generalitat de Catalunya augmenten l'oferta fins a uns nivells impossibles d'assumir per la ciutadania. Només té una única solució, que facin un pacte cultural i que es replantegin de nou aquests dos monstres."

—Jo crec que l'operació Flotats té un problema: engreixen un *crack*, li construeixen una cova de luxe i després no hi ha Sant Jordi que tingui collons d'entrar-hi a pararli els peus. Aquesta seria la imatge folclòrica que jo descriu de la situació. Ell s'infla molt. Naturalment, un home a qui paguen un any sabàtic de trenta-cinc milions de pessetes és un cas únic en la història d'aquest país i de molts països europeus. Llavors en un moment donat es descobreix que allò pot ser perillós perquè aquest home agafa les seves megalomanies, col·loca els seus amics, crearà un conflicte en la professió i, a més a més, gastarà les reserves, si és que en queden, de la Generalitat. Jordi Pujol, des del dia que va visitar les obres del Teatre Nacional, va tenir una gran preocupació sobre aquest afer. En Pujols va haver d'entrar amb cuirassa i llança a la cova d'or per acabar aquesta història.

—*I va caldre el consens d'una bona part de la professió...*

—Sí. Per fer això necessiten una certa aquiescència d'una part molt important i carismàtica de la professió. Llavors és quan hi ha un cert pacte amb el conjunt de les companyies històriques del país. Nosaltres, és clar, ens hi prestem perquè pensem que l'operació Flotats és absolutament devastadora des del punt de vista teatral. La nostra estrena, finalment, no podia ser un fracàs. Nosaltres, desgraciadament, sempre hem estat ficats al mig d'un maremàgnum polític. Abans de l'estrena, vaig pensar que seria un èxit. Convenia que ho fos, per mostrar que aquest és un teatre genuïnament català, fet i creat per gent d'aquest país, d'altíssima qualitat interpretativa, estructural, etc., contra un altre tipus de teatre que necessita diners a punta pala

"El teatre públic no pot ser dirigit pel conjunt gremial d'una professió. Són els polítics, els dirigents de la política cultural d'un país, els qui defineixen quina és la franja que no queda atesa pel conjunt del teatre."

i que finalment porta les peces de fora. Va ser un èxit una mica acordat per tothom.

—*Com hauria de ser el teatre públic?*

—El teatre públic no pot ser dirigit pel conjunt gremial d'una professió. El teatre públic és una cosa política. Els polítics en el més alt sentit de la paraula, els dirigents de la política cultural d'un país, són els qui defineixen quina és la franja que no queda atesa pel conjunt del teatre i que creuen important per als ciutadans. Això, ho han de decidir els polítics, que per això els votem. El gremi no ha de decidir-ho, sempre actuarà sindicalment. Voldrà tenir una "rifeta" perquè el paguin a preu d'or. El gremi pot tenir idees, però la responsabilitat és de l'administració pública. El problema és que els polítics no saben què volen donar als ciutadans.

—*Clos promou la Ciutat del Teatre; Pujol, el TNC; a més a més, hi ha el Romea, que ja hi era, i tot costa una milionada. Hi haurà prou públic per a aprofitar tants espais teatrals?*

—El desastre és que augmenten l'oferta fins a uns nivells impossibles d'assumir per la ciutadania. Només té una única solució, que facin un pacte cultural i que es replantegin de nou aquests dos monstres i valorin si és necessari, ara que encara hi som a temps, que la Ciutat del Teatre prengui el volum previst. El Nacional és irreversible, no es pot desmuntar, tot i que també pot servir de Valle de los Caídos del senyor Jordi Pujol, però això seria una possible reconversió a la llarga, perquè té aspecte de panteó... Ara bé, al marge de la conya que es pugui fer, la situació ara comença a ser molt delicada. La Ciutat del Teatre és tan preocupant o més perquè el volum és més important.

—*Recordo un article seu a El País en què comparava Pasqual i Flotats. Realment, tan similars els troba, personalment?*

—Pasqual és més simpàtic. Flotats és un marcià, un fonamentalista del teatre, es creu la reencarnació directa de Molière. Parlar amb una persona així és molt difícil. Flotats no és un home intel·ligent. Pasqual, sí, i aquestes coses les sap camuflar millor. En essència, les seves carreres són molt similars. És una coincidència divertida.

—*Què en pensa, d'ells, des del punt de vista professional?*

—Pasqual és un "aparadorista" del teatre. Fa aparadors. Mentre tenia al seu voltant en Fabià Puigserver, que era un gran artista, el duo Pasqual-Puigserver va funcionar bé. Fora d'això, jo crec que si s'hagués dedicat profundament a la creació, potser hauria tingut talent, però no és demostrable, perquè s'ha dedicat a moltes altres coses: d'ordre organitzatiu, polític...

Flotats és un bon comediant, un bon actor de fer riure; és un tràgic dolent perquè és molt amanerat, la prova és que el pots imitar fantàsticament, i com a director, és molt discret. Flotats és el clàssic *bluff* cultural.

—*Ha escrit que els Joglars se senten més a prop del procés musical o pictòric que no del procediment literari tradicional. Quin és el paper de la literatura en l'art del teatre?*

—La literatura és un convidat més a la festa del teatre, però no és el tot en el teatre. La literatura hi entra forçada, en l'art del teatre. És més còmode tenir un text que no tenir-ne cap, un text previ vull dir, però l'art del teatre, essencialment és com el ritu tribal. És el ritme, la música, i l'acció, la dansa o digue'n com vulguis. En una tribu antiga deien "guerra, guerra, guerra", i ho deien amb ritmes diferents, deien la paraula, però era utilitzada com un element rítmic, gairebé diria poètic. La prova és que sempre hi ha hagut en el teatre intents d'utilitzar la música: a través de la poesia, de la mètrica musical, o intents com en el cas del teatre de l'absurd d'utilitzar la paraula com a material rítmic, com a material que crea idees. Shakespeare abans que res és un poeta. És en aquest nucli on hi ha el problema de resoldre una acció teatral.

—*Com treballa amb els actors?*

—L'actor no és una marioneta, és un ésser que viu profundament les situacions en què tu com a autor el col·loques. Ell és el gran catalitzador de la història. És qui sent profundament el personatge i la situació. I la sent com jo no la puc sentir. Jo col·loco els actors en determinades circumstàncies, en determinades situacions, i n'aconsegueixo accions o diàlegs que serien impossibles d'escriure. Són exactes a les paraules i als diàlegs que diria aquella persona. Quan entrem en joc ens posem en una situació semblant al món del jazz, uns magnífics instrumentistes són capaços, si tu els indueixes a un swing determinat, de tocar unes melodies que segurament serien molt difícils d'escriure abans.

—*Cap on diria que ha anat l'evolució dels Joglars?*

—Hem anat a buscar amb el mínim de coses la màxima eficàcia. Hem anat eliminant els aspectes més demagògics o més directes de les accions que fem. Amb menys demagògia i amb menys contundència aparent s'ha aconseguit d'arribar més profundament a l'espectador. La complexitat expressiva cada vegada ha estat més gran i, contràriament, cada vegada els muntatges són més senzills, més simples. Fins i tot l'espai escènic és més auster.

—*I la d'Albert Boadella?*

—Jo he descobert que la imaginació no té gens d'importància. És una llàstima que no puguis viure un parell de vides per rectificar. La visió de la realitat és molt important. En canvi, la fantasia no és decisiva en el món de l'art. Jo he perdut molt de temps fent fantasies. I el dono per perdut. Quan a l'última obra expliquem que el senyor Marull vol ser enterrat a Montserrat ens basem en una realitat. A la façana de Montserrat hi ha els baixos-relleus de la senyora Tecla Sala i del seu marit. No és cap invenció. Hi ha uns fets reals que nosaltres manipulem. Això sí que és important: la manipulació de la realitat.

—*Quina previsió fa del futur polític de Jordi Pujol?*

—Pujol és immortal. Jo tinc previst per a l'any 2010 *Ubú emperador*, perquè ja estarà per damunt del bé i del mal. Jo em penso que l'avantatge de Pujol és que el Partit Socialista, que hauria pogut ser l'alternativa, ha estat manta, no ha treballat. Ja ho deia el Josep Pla, que som un país de mantes. Jo crec que els socialistes no han treballat, devien anar al partit a les dotze del migdia... No sé, ara hi ha en Serra que és un xicot més treballador, potser és una mica més perillosa la situació... En canvi, de Pujol ningú no pot negar que és un treballador incansable. A Catalunya, qui treballa es fa ric i es fa l'amo.

"De Pujol ningú no pot negar que és un treballador incansable. A Catalunya, qui treballa es fa ric i es fa l'amo."

Xavier Montanyà